

Evaluation and Analysis of Competitiveness Indicators in the Construction of Urban Parks with Tourism Approach: A Case study of Yazd city

Hassan Oroji ¹

1. Department of Geography, Yazd University, Yazd, Iran

Article Info

Article type:

Research Paper

Keywords:

Park,
Competitiveness,
Tourism,
MAXQDA software,
Yazd City.

Received:

3 Sep 2024

Received in revised form:

17 Oct 2024

Accepted:

15 Dec 2024

pp.98-117

Abstract

Urban parks, as one of the important uses of cities are considered one of the important components of the development of leisure, recreation and tourism in cities. Different parts of a park, having a set of elements and features, play an important role in the development of an urban tourism destination and are also important from the perspective of future research and sustainable development. In the design and construction of parks, it is necessary and decisive to know the elements and indicators that can increase the competitiveness of the city's tourism. Yazd is one of the cities with a lack of amusement parks. Based on this, the competitiveness indicators of Yazd city in the field of construction and design of urban parks have been investigated and analyzed. In this research, the qualitative interview method was used for data collection, and the statistical population of the research includes managers, tourism activists, researchers, people and tourists familiar with Yazd city, and a total of 55 people were used for data collection. Inductive qualitative theme analysis and MAXQDA software were also used for data analysis. The final results show that marketing strategies, coexistence of religions and ethnicities and nations, cultural and ecotourism capacities, communication position, tourism branding, high social and environmental security, focus on warm and sunny climate, favorable outlook, variety of products, and development Family tourism are some of the most important categories and indicators of the competitiveness of the construction of parks with a tourism approach in Yazd city.

Citation: Oroji, Hassan. (2024). Analyzing the Role of Brand Equity in Enhancing Culinary Tourists' Satisfaction in the Restaurant Industry (Case Study: Mizban Restaurant in Babolsar), journal of Tourism management studies of the smart era, 1 (1), 98-117.

Publisher: Vali-e-Asr University of Rafsanjan

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722039>

© The Author(s)

Extended Abstract

Introduction

One of the key functions of urban parks is their significant role in promoting recreation, leisure, and tourism within cities. In the contemporary era, leisure, recreation, and tourism have become essential components of human life. Therefore, addressing these aspects through effective urban management is of paramount importance. One of the primary concerns for urban and tourism planners is the design and development of new parks within cities. Urban parks encompass a variety of spaces, elements, and structures, each of which can contribute to the tourism and recreational characteristics of a city. Consequently, when designing and planning the construction of new parks with a focus on tourism, it is essential to consider the impacts and significance of the various elements and spaces within the park, as well as the factors that can influence their performance and efficacy. In determining the factors and indicators that impact park planning and construction, the issue of competitiveness plays a crucial role. Competitiveness highlights the distinctiveness and value of a factor or element in comparison to its competitors and similar counterparts, ultimately leading to increased demand. Yazd, as one of the country's prominent tourist destinations, possesses significant potential for the development of tourism and leisure activities. Thus, it is imperative to develop and implement studies and strategies for its enhancement. Specifically, by focusing on competitive factors and indicators in the design and construction of parks, it is possible to create parks that offer greater economic efficiency, more advantageous locations, increased visitor and tourist attraction, and improved performance. This approach also strengthens participation, enhances the park's functions, and bolsters the tourism assets of Yazd. Therefore, the primary objective of this research is to identify the key components and competitiveness indicators for the design and construction of new urban parks with a tourism-oriented approach in Yazd. Additionally, this study aims to analyze these indicators to inform urban planning and

optimize tourism development in the city's future.

Methodology

This research is applied and qualitative in nature, focusing on the analysis of data. A library-documentary approach has been employed to gather data regarding the current status of Yazd city and its surrounding areas, as well as to identify factors influencing the parks. The field method, including interviews and direct observations, has been utilized to identify and analyze the competitiveness indicators related to the design and construction of new urban parks in Yazd city. The statistical population of the study includes officials and managers involved in tourism in Yazd, such as staff from the General Department of Cultural Heritage, Yazd Municipality, the Management and Planning Organization, Yazd Governorate, and local law enforcement; private sector tourism stakeholders, including tourism education centers, tour guide associations, and businesses such as hotels and restaurants; tourism researchers or those with research experience; residents of Yazd; and visitors to the city. For sampling, a qualitative snowball sampling technique was applied, and theoretical saturation was used to determine the sample size. This approach was carried out separately for each of the five groups in the statistical population. Accordingly, the sample sizes for each group were as follows: 20 managers, 15 tourism activists, 15 researchers, 35 residents of Yazd, and 20 tourists. Data analysis was conducted qualitatively using inductive thematic analysis and the MAXQDA software.

Results

One of the most crucial studies in the context of urban park tourism is the analysis of its supply and demand dynamics. Understanding the supply and demand of a park allows for the identification and analysis of the factors that contribute to its competitiveness. Examining tourism supply in park design is important because the various components, elements, and structures integrated into park planning reflect the local cultural, social, and economic identity

of Yazd, thereby embodying the city's overall characteristics. In designing these parks, attention was given to the capacities of cultural tourism, ecotourism, commercial tourism, children's tourism, health tourism, as well as handicrafts and culinary tourism. The findings of the research highlight several key components that contribute to the competitiveness of the design and construction of new urban parks in Yazd with a tourism focus. These include: innovative marketing strategies, the gradual evolution of branding towards entertainment-oriented identities, a diverse range of amusement-related products, the promotion of family-oriented and affordable tourism, favorable communication and accessibility, the city's local cultural and historical resources, strong social and environmental security, the harmonious coexistence of diverse religious, ethnic, and national groups, the natural and ecological resources of Yazd and the surrounding region, the optimal spatial configuration of the city, and the emphasis on leveraging the city's sunny climate and clean energy potential.

Discussion and Conclusion

A key aspect of this research is its focus on the concept of foresight and an experimental approach to the issue at hand. This means that the analysis of the competitiveness indicators of parks is primarily aimed at the design and construction of future parks in Yazd. Unlike studies that focus solely on existing parks, this research considers the potential design and construction of new tourist parks and examines which indicators would enhance their competitiveness. This approach is motivated by the current inadequacy of recreational and green spaces in Yazd, where per capita green space is limited, and parks are poorly distributed spatially. Therefore, the construction of new parks is viewed as a solution to address these deficiencies. Additionally, the issue of land development considers the relationship between people, space, and resources. The design of these parks aims to promote urban spatial justice, ensuring equitable access to green spaces. Another significant aspect of this study is its emphasis on the tourism potential of these parks. While parks are typically constructed for various

economic, environmental, and recreational purposes, this research prioritizes the tourism aspects, aiming to create parks with regional, and potentially national, appeal. Furthermore, the design of the new parks is closely linked to tourism demand and supply conditions. Given that the park development is tourism-oriented, the design process incorporates all the local capitals, unique features, and tourism-related elements of Yazd and its surroundings. Efforts were made to ensure that the new parks are designed to maximize the potential of these resources, aligning with the broader goals of enhancing tourism and creating sustainable, attractive spaces.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

Acknowledgments

We extend our gratitude to all the scientific consultants who contributed to this paper.

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری با رویکرد گردشگری (مورد مطالعه: شهر یزد)

حسن اروچی^۱

۱- گروه جغرافیا، دانشگاه یزد، یزد، ایران

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۶/۱۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۷/۲۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۲۵

صص. ۹۸-۱۱۷

کلید واژه‌ها:

پارک، رقابت‌پذیری، گردشگری، نرم‌افزار MAXQDA، شهر یزد.

پارک‌های شهری به عنوان یکی از کاربری‌های مهم شهرها، افزون بر تاثیرات مهم اجتماعی و زیست‌محیطی، یکی از مولفه‌های مهم توسعه فراغت، تفریح و گردشگری در شهرها به شمار می‌روند. بخش‌های مختلف یک پارک با داشتن مجموعه‌ای از عناصر و ویژگی‌ها، نقش مهمی در توسعه یک مقصد گردشگری شهری داشته و از منظر آینده‌پژوهی و توسعه پایدار نیز حائز اهمیت است. در طراحی و ساخت پارک‌ها، شناخت عناصر و شاخص‌هایی که می‌تواند قدرت رقابت‌پذیری گردشگری شهر را افزایش دهد، ضروری و تعیین‌کننده است. شهر یزد از شهرهایی با کمبود وضع موجود پارک‌های تفریحی رو به رو است. بر این اساس، شاخص‌های رقابت‌پذیری شهر یزد در حوزه ساخت و طراحی پارک‌های شهری، بررسی و تحلیل شده است. در این پژوهش از روش کیفی مصاحبه برای گردآوری داده استفاده شده و جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، فعالان گردشگری، پژوهشگران، مردم و گردشگران آشنا با شهر یزد است که در مجموع از ۵۵ نفر برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از روش تحلیل مضمون کیفی استقرایی و نرم‌افزار MAXQDA استفاده شده است. نتایج نهایی نشان می‌دهد که استراتژی‌های بازاریابی، همزیستی ادیان و اقوام و ملل، ظرفیت‌های فرهنگی و بوم‌گردی، موقعیت ارتباطی، برندسازی گردشگری، امنیت اجتماعی و محیطی بالا، تمرکز بر اقلیم گرم و آفتابی، چشم‌انداز مطلوب، تنوع محصولات و توسعه گردشگری خانوادگی از مهم‌ترین مقوله‌ها و شاخص‌های رقابت‌پذیری ساخت پارک‌ها با رویکرد گردشگری در شهر یزد است.

استناد: اروچی، حسن. (۱۴۰۳). ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری با رویکرد گردشگری (مورد مطالعه: شهر یزد)، دو فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، (۱)، ۹۸-۱۱۷.

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722039>

© نویسنده‌گان

ناشر: دانشگاه ولی عصر رفسنجان

مقدمه

با افزایش جمعیت و توسعه شهرنشینی، انسان‌ها به تدریج از طبیعت دور شده و تراکم بیش از حد جمعیت و دخالت در محیط طبیعی و ایجاد محیط‌های انسان‌ساخت، نیازهای زیست‌محیطی، جسمی و روحی انسان، بیش‌تر بروز پیدا کرده است (سعیدنیا، ۱۳۸۳). فضاهای سبز شهری بخشی از ساختار شهری هستند که ایجاد آن می‌بایست در راستای ضروریات زندگی شهری و در پاسخ‌گویی به نیازهای شهروندان و با در نظر گرفتن امکانات و محدودیت‌های شهری و به دست آوردن الگوهای باارزشی که دارای معانی و مفاهیم فرهنگی منتج از درون جامعه است، باشد. پارک‌های شهری به عنوان بخشی از فضای شهری با دارا بودن ابعاد زیست‌محیطی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی (Mcpherson, 1994)، در افزایش و بهبود کیفیت زندگی شهری (Tyrvaainen et al., 2007)، ایجاد مطبوعیت برای شهروندان (Wolf, 2004)، ایجاد تفریح و سرگرمی (Rabare et al., 2009)، بهبود کیفیت هوای شهر، محافظت از فرسایش خاک، جذب بارش و آلودگی‌ها، کاهش تاثیرات جزیره حرارتی شهر، ایمنی و سلامت ساکنین شهر و غیره نقش مهمی ایفا می‌کنند. با افزایش شهرنشینی؛ به ویژه در کشورهای در حال توسعه (Thaiutsa et al., 2008) و تمرکز جمعیت در نقاط شهری، لزوم توجه به تأمین فضاهای سبز از جمله پارک‌ها در شهرها را به منظور کاهش معضلات زیست‌محیطی، بیش از پیش نمایان می‌سازد و اساساً یکی از الزامات شهرهای فشرده، آوردن طبیعت به درون شهرها به منظور کاهش فشارهای روانی شهری، کاهش آلودگی‌های شهر، از بین بردن بسیاری از مشکلات برخاسته از ترافیک و غیره است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۱). در سراسر دنیا، استاندارد فضای سبز برای هر انسانی که در شهرهای پرجمعیت زندگی می‌کند، از ۱۵ تا ۵۰ متر مربع و به طور متوسط ۳۰ مترمربع ذکر شده است. این در حالی است که طبق نظر شهرسازان یک‌دهم تا یک‌شانزدهم سطح شهر باید به فضای سبز اختصاص داده شود. سرانه پیشنهادی سازمان ملل برای کاربری فضای سبز ۲۰ تا ۲۵ مترمربع و سرانه پیشنهادی سازمان مسکن و شهرسازی ۷ تا ۱۲ متر مربع می‌باشد. در این زمینه، استاندارد کشورهای در حال توسعه پایین‌تر از آمریکا و اروپا است (صدافت، ۱۴۰۰). یکی از کارکردها و عملکردهای مهم پارک‌های شهری، نقش و اثرات مهم آن در تفریح، فراغت شهروندان و گسترش گردشگری در شهرها است. فراغت، تفریح و گردشگری در عصر حاضر در زمره مهم‌ترین مؤلفه‌های زندگی بشر به‌شمار می‌روند که ضرورت پرداختن به آن در مدیریت مؤثر شهری، از اهمیت انکارناپذیر برخوردار است. توسعه گردشگری برای کشورهای در حال توسعه که با معضلاتی چون: نرخ بیکاری بالا، محدودیت منابع ارزی و اقتصاد تک‌محصولی مواجه هستند، از اهمیت فراوانی برخوردار است.

از دغدغه‌ها و چالش‌های برنامه‌ریزان شهری و گردشگری، طراحی و احداث پارک‌های جدید در شهرها است. پارک‌های شهری دارای فضاها و عناصر و سازه‌های مختلفی است که از دید گردشگری و تفریحی، هر فضا و عنصر از آن می‌تواند در بر گیرنده یکی از ویژگی‌ها و عناصر گردشگری و تفریحی شهر باشد. بنابراین، در طراحی و برنامه‌ریزی احداث پارک‌های جدید از دید گردشگری، باید تاثیرات و اهمیت مجموعه عناصر و فضاهای درون پارک و عوامل مختلفی که می‌توانند بر افزایش عملکرد و قدرت پارک‌ها تاثیرگذار باشند، توجه نمود. در ارتباط با تعیین عوامل و شاخص‌هایی که بر مبحث برنامه‌ریزی و احداث پارک‌ها، تاثیرگذار است، مسئله رقابت‌پذیری این شاخص‌ها حائز اهمیت است؛ چرا که موضوع رقابت، نشان‌دهنده تمایز و ارزش یک عامل و عنصر نسبت به رقبا و نمونه‌های مشابه است که نهایتاً منجر به جذب بیش‌تر تقاضا خواهد شد. رقابت‌پذیری بر عناصر بهره‌وری، کارایی و سودآوری دلالت دارد، اما به‌خودی‌خود، هدف نیست. رقابت‌پذیری وسیله‌ای برای ارتقای استاندارد زندگی و افزایش رفاه اجتماعی است. رقابت معمولاً به‌وسیله سهمی که یک کشور در بازار خود دارد و با توجه به اندازه و مرحله توسعه، اندازه‌گیری می‌شود. رقابت در مفهوم کلی خود مترادف با عملکرد اقتصادی است (Competitiveness Advisory Group, 1995). این مفهوم، مربوط به تولید بیش‌تر و باکیفیت بهتر کالاها و خدمات است که برای مصرف‌کنندگان خوب بازاریابی شود. این امر منجر به افزایش دستمزد و ایجاد منابع و زیرساخت‌های مناسب برای بخش خدمات عمومی می‌شود؛ به عبارت دیگر رقابت مستقیماً در این باره سخن می‌گوید که آیا اقتصاد یک کشور می‌تواند برای فرزندان ما استانداردهای

بالای زندگی فراهم کند (Newall, 1992)؛ بنابراین دلایل اولویت سفر و انتخاب مقاصد مختلف، باید در متغیرهای تأثیرگذار این فرآیند جست‌وجو شود. در این میان، از جمله عواملی که می‌توانند اثرات شگرف و عمیقی بر جای بگذارند، میزان جذابیت مکان‌های گردشگری و در نتیجه میزان رقابت‌پذیری آن‌هاست؛ چراکه امروزه در گردشگری توجه ناچیزی به شناسایی جذابیت مکان‌ها معطوف شده و نقاط قوت و ضعف آن‌ها به‌درستی مورد بررسی قرار نگرفته است (دلشاد، ۱۴۰۰).

شهر یزد به عنوان یکی از مقصدهای گردشگری کشور، دارای ظرفیت‌های برجسته‌ای برای توسعه گردشگری و فراغت بوده و ضرورت دارد مطالعات و برنامه‌هایی در جهت توسعه آن، تدوین و اجرا شود (حکمت‌نیا و غلامی‌جوادی، ۱۳۹۵). از آن‌جا که، امروزه وجود کاربری فضای سبز به‌عنوان یکی از شاخصه‌های توسعه‌یافتگی جوامع به حساب می‌آید و با وجود رشد جمعیت و از سوی دیگر عدم توانایی در ایجاد مراکز خدماتی به‌علت مشکلات مالی ارگان‌های ذی‌ربط و با نداشتن فرصت کافی جهت خدمات‌رسانی موجب بروز مسائل و مشکلات این شهر گردیده است. از جمله این مشکلات می‌توان به نحوه مکان‌یابی صحیح در سطح شهر، استفاده از فضاهای نامناسب، عدم رعایت هم‌جواری‌ها، عدم توجه به سرانه‌ها، استانداردها و غیره اشاره کرد. با توجه به وضع موجود، ضرورت طراحی و احداث پارک‌های تفریحی جدید با رویکرد گردشگری در شهر یزد وجود دارد، اما نکته حائز اهمیت در ارتباط با طراحی پارک‌ها، مقرون‌به‌صرفه بودن و وجود مزیت‌های نسبی ایجاد پارک‌ها و همچنین داشتن عناصر گردشگری خاص در شهر یزد است تا از نظر رقابت با سایر شهرها و استان‌های کشور، شرایط مطلوبی داشته باشد؛ در واقع در طراحی و احداث پارک‌ها چنان‌چه به عوامل و شاخص‌های رقابت‌پذیر تمرکز شود، ساخت پارک‌ها با صرفه‌جویی‌های اقتصادی بیشتر، مکان‌گزینی مطلوب‌تر، جذب بازدیدکنندگان و گردشگران بالاتر و ارتقای عملکرد و کارکردهای بیش‌تر پارک همراه شده و باعث مشارکت بیشتر ذی‌نفعان و تقویت عناصر و منابع گردشگری شهر یزد می‌شود. بنابراین، هدف اصلی این پژوهش شناسایی مجموعه‌ای از مولفه‌ها و شاخص‌های رقابت‌پذیری برای طراحی و احداث پارک‌های شهری جدید با رویکرد گردشگری در شهر یزد و تحلیل این شاخص‌ها به‌منظور برنامه‌ریزی شهری و گردشگری بهینه در آینده شهر یزد است. بر این پایه، پرسش اصلی این پژوهش را به این صورت می‌توان مطرح کرد:

مهم‌ترین شاخص‌ها و مولفه‌هایی که در طراحی و احداث پارک‌های جدید شهر یزد با رویکرد گردشگری، قدرت رقابت‌پذیری بالایی دارند، کدام است و چگونه تحلیل می‌شود؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

از دیدگاه شهرسازی، فضای سبز شهری عبارت از بخشی از استخوان‌بندی و مورفولوژی شهر است. به بیان دیگر، فضای سبز در کنار اسکلت فیزیکی شهر، تعیین‌کننده اندام و به‌طور کلی سیمای شهر می‌باشد؛ از این‌رو هرگاه طراحی شهر به‌درستی انجام گیرد و نیز به‌دقت مورد اجرا گذاشته شود، منطق طراحی حکم می‌کند که میان این دو عامل؛ یعنی بخش بی‌جان و جان‌دار مورفولوژی شهری به‌گونه‌ای تعادل برقرار گردد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۶). اهمیت فضای سبز شهری در حیات و پایداری آن و تأثیرات فیزیکی، طبیعی و اجتماعی آن در سیستم شهری انکارناپذیر است؛ به‌همین علت وجود کاربری فضای سبز در شهرها، توزیع متناسب آن و هم‌چنین سرانه اختصاص‌یافته به آن بر اساس نیاز جمعیتی یکی از مباحث اساسی در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری تلقی می‌شود. از موارد دیگری که بر اهمیت کاربری فضای سبز در شهرها می‌افزاید، موضوع چندکارکردی (طبیعی، زیبایی‌شناختی، اجتماعی و...) بودن این کاربری هست که پرداختن به این مسئله را در حوزه شهری تبدیل به موضوعی مهم می‌کند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۰). در واقع، منظور از فضاهای سبز شهری، نوعی از سطوح کاربری زمین شهری با پوشش‌های گیاهی انسان‌ساخت است که هم واجد «بازدهی اجتماعی» و هم واجد «بازدهی اکولوژیکی» هستند. دارایی سبز یک شهر، صرف‌نظر از فضاهای سبزی که توسط شهرداری اداره می‌شوند، از مجموع فضاهای

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / کج اروجی

سبز خصوصی، فضاهای کوچک دارای گیاهان خودروی و زمین‌های متعلق به دولت یا اداره‌ای خاص تشکیل می‌شود. فضاهای سبز عمومی تنها قسمت کوچکی از تمام پوشش گیاهی شهری را تشکیل می‌دهد (صداقت، ۱۴۰۰).

پژوهش‌های متعددی در ارتباط با پارک‌های شهری با رویکردها و دیدگاه‌های مختلف انجام شده است. در سطح بین‌المللی، ستوده‌نیا و کامبر (۲۰۱۱) به اندازه‌گیری قابلیت دسترسی ادراکی و فیزیکی به فضای سبز شهری در شهر لستر انگلستان پرداختند و در نتیجه اشاره داشتند که شرایط دسترسی فیزیکی مطلوب بوده است. الگیزی (۲۰۱۴) در پژوهش «اهمیت نواحی سبز شهری برای جوامع پایدار» فواید مناطق سبز شهری بر اساس جنبه‌های پایداری، شامل ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی را توضیح داده است. این سه بعد، ساختار چندبعدی ارزیابی مناطق سبز شهری را تشکیل می‌دهد که برای بهبود چارچوبی از توسعه و مدیریت مناطق سبز در جوامع شهری استفاده می‌شود. صیاح و همکاران (۲۰۱۷) مجموعه‌ای از شاخص‌ها و پارامترهای مناظر شهری پایدار برای ارزیابی فضاهای باز سبز شهری در شهر بندونگ را مطالعه و ارائه داده‌اند. بر اساس نتایج، چهار شاخص اصلی شامل شاخص‌های اکولوژی، اجتماعی- فرهنگی، سلامت و شاخص اقتصادی است. این دسته از شاخص‌ها بر اساس اصول طراحی منظر پایدار، به زیرشاخص‌ها و پارامترهای چشم‌انداز شهری پایدار تبدیل می‌شوند. لیو^۱ و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی نقش پارک‌های شهری بر فعالیت‌های تفریحی از جمله دویدن در شهر کونچینگ چین پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که پارک‌های شهری با جریان آهسته دویدن بالا عمدتاً در داخل جاده کمربندی داخلی چونگ‌کینگ توزیع شده‌اند؛ در حالی که پارک‌های شهری با جریان آهسته دویدن کم به‌تازگی در خارج از جاده کمربندی داخلی ساخته شده‌اند. ژیانو^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، اقلیم و سرمایش پارک‌های شهری شهر نانچینگ چین را بر اساس مدل‌های GIS بررسی کردند. در این پژوهش شاخص‌های مساحت و مقیاس پارک، سطح آب پارک، پوشش گیاهی از عوامل کلیدی تأثیرگذار به‌شمار می‌رود. ژانگ^۳ و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی تأثیرات محیط‌های ساخته شده در خیابان‌های شهر بر میزان بازدیدکنندگان پارک‌های شهری در ووهان چین پرداختند. پژوهشگران به نقش عوامل جمعیت‌شناسی، اجتماعی و مسافرت‌های کوتاه و رزوانه تأکید داشتند. رائو^۴ و همکاران (۲۰۲۴)، در مطالعه خود بر روی نقش عوامل محیطی کلیدی بر بازدید گردشگران از پارک‌های شهر شانگهای چین، این مطالعه مشخص می‌کند که شاخص‌های دما، رطوبت و شاخص گرما (ترکیبی از گرما و رطوبت)، شاخص‌های قدرتمندی هستند که بر تعداد بازدید از پارک تأثیر می‌گذارند؛ درحالی‌که تأثیرات شاخص‌های کیفیت هوا عمدتاً بی‌اهمیت است. کوماری^۵ و همکاران (۲۰۲۴) پارک‌های شهری در دهلی هند را از منظر جامعه‌پرنندگان و اکوتوریسم بررسی کردند. این پژوهش اهمیت حفظ و افزایش درختان بومی را برجسته می‌کند؛ در صورتی که از نظر استراتژیک، پوشش گیاهی غیربومی را نیز ترکیب می‌کند.

در سطح داخلی عبدی (۱۳۸۵) در تحقیقی با عنوان مکان‌یابی و مدل‌سازی پراکنش فضای سبز شهری (پارک در مقیاس محله) در ناحیه یک سندج به این نتیجه دست یافت که پارک‌های موجود هم از بعد مکان‌یابی و هم از بعد مرتفع کردن نیاز شهروندان از نقطه‌نظر تعداد و مساحت نمی‌توانند جواب‌گوی نیازهای ساکنان منطقه یک شهری سندج باشند. محمدی و همکاران (۱۳۸۶) در مقاله «ارزیابی کیفی نقش فضاهای سبز شهری و بهینه‌سازی استفاده شهروندان از آن در شهرکرد» به این نتیجه رسیدند که پارک‌ها و فضاهای سبز شهری از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در پایداری اجتماعی و همبستگی‌های شهری هستند. یاری‌پور و هادی‌زاده‌زرگر (۱۳۹۴) در مقاله «بررسی شاخص‌های کمی و کیفی موثر در برنامه‌ریزی فضای سبز شهری مطالعه موردی شهر میانه»، پس از مشخص کردن شاخص‌های موثر در برنامه‌ریزی فضای سبز شهری، به بررسی آن در حوزه‌های چهارگانه شهر میانه پرداختند. بر اساس نتایج تحقیق، بعد کالبدی،

1. Liu
2. Xiao
3. zhang
4. Rao
5. Kumari

بیشترین اهمیت را در بین همه ابعاد به خود اختصاص داده و ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی، در درجه بعدی اهمیت قرار گرفته‌اند. علی‌یاس و قرائی (۱۳۹۵) در پژوهش «بررسی ویژگی‌های فیزیکی مرتبط با پارک‌ها و فضاهای سبز شهری»، پارک‌های مختلف در محلات شهر بندرعباس را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که راحتی در یک پارک می‌تواند مرتبط با مکانی برای نشستن، سایه‌اندازی درختان و کف‌پوش‌ها باشد، زیبایی، مرتبط با تمیزی، نورپردازی، درختان و فضای سبز می‌باشد و امنیت در رابطه با حضور افراد مزاحم، فضاهای قابل دفاع و روشنایی در شب است و تجهیزات پارک مرتبط با امکان فعالیت‌های ورزشی و تفریحی برای کودکان و بزرگسالان و مکانی برای اغذیه‌فروشی می‌باشد. خوانین‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی روند تغییرات فضای سبز شهر یزد در سه دهه گذشته از طریق داده‌های سنجش از دور پرداختند. نتایج نشان داد میزان مساحت فضای سبز شهری و تغییرات کاربری و تبدیل باغات به مناطق مسکونی و سایر کاربری‌های شهری در طی ۳۰ سال گذشته ۲۷۱/۷۱ هکتار کاهش داشته است؛ درحالی‌که جمعیت شهر یزد در طول این دوره ۳۳۲۱۲۴ نفر افزایش داشته است. شیخ‌الاسلامی و حجتی (۱۳۹۶) مجموعه شاخص‌های کیفی توسعه پارک‌ها و فضای سبز در شهر بروجرد را بررسی کردند و در قالب مدل SWOT عوامل درونی و بیرونی موثر در پارک‌ها را مورد مطالعه قرار دادند. فرزین و همکاران (۱۳۹۷) رقابت‌پذیری گردشگری دو مقصد شیراز و یزد را بررسی کردند. نتایج نشان داد در شهر یزد ابعاد «مدیریت بحران»، «بازاریابی»، «تغییرات اقلیمی»، «آموزش گردشگری و مهمان‌نوازی»، «توسعه پایدار» و «توسعه محصول و نوآوری» و به ترتیب از بااهمیت‌ترین تا کم‌اهمیت‌ترین ابعاد مربوط به رقابت‌پذیری مقصد شناخته شدند. دلشاد (۱۴۰۰)، به بررسی رقابت‌پذیری گردشگری و هوشمندی در شهر یزد پرداخت. نتایج این پژوهش حاکی از اهمیت بالای مولفه‌های رقابت‌پذیری در بخش مدیریت و سیاست‌گذاری، عوامل جذب‌کننده، نیروی انسانی، فناوری‌های هوشمند، ارتباطات و غیره است. بیکی‌تفتی و جلیلی‌صدرآباد (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی شاخص‌های رقابت‌پذیری گردشگری در شهر یزد پرداخته و مجموعه این شاخص‌ها را در گونه‌های مختلف گردشگری اکوتوریسم، کودک، تاریخی، مذهبی، هنری، خوراک، سلامت، تجاری، صنعتی، زیرساخت‌های ارتباطی، فرهنگ بومی و غیره عنوان کردند. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری نهایی پیشنهادها نشان می‌دهد که اگرچه مطالعات زیادی در ارتباط با فضای سبز و پارک‌های شهر انجام شده است، اما از یک سو میزان مطالعات پارک‌ها از دید صرفاً گردشگری بسیار محدود بوده و شاخص‌های برنامه‌ریزی شهری، عموماً غالب بوده است. از طرفی مبحث رقابت‌پذیری پارک‌های تفریحی کم‌تر مورد توجه قرار گرفته و در شهر یزد نیز اساساً توجهی به آن نشده است. همچنین عمده پژوهش‌ها، ارزیابی پارک‌های موجود را انجام دادند و به شاخص‌های رقابتی پارک‌های آینده توجهی نداشتند؛ بنابراین کمبود پژوهشی در ارتباط با این مسئله وجود داشته و این پژوهش در جهت رفع این خلاء گام برداشته است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش، از نوع کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، کیفی می‌باشد. از روش کتابخانه‌ای- اسنادی برای گردآوری داده‌های مربوط به شناسایی وضع موجود شهر یزد و مناطق پیرامون استفاده شده است. جهت شناسایی برخی از عوامل موثر بر پارک‌ها از روش میدانی و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و همچنین از مشاهدات میدانی، برای شناسایی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری طراحی و احداث پارک‌های شهری جدید در شهر یزد استفاده شده است.

جامعه آماری پژوهش شامل مسئولان و مدیران مرتبط با گردشگری شهر یزد (شامل مدیران و کارمندان اداره کل میراث فرهنگی، شهرداری یزد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، استانداری یزد، فرمانداری یزد و نیروی انتظامی)، فعالان بخش خصوصی مرتبط با گردشگری (شامل مراکز آموزش گردشگری، انجمن راهنمایان تور، کسب‌وکارهای مرتبط با گردشگری شامل هتل‌داران، رستوران‌داران و غیره)، محققان و پژوهشگران مرتبط با گردشگری یا دارای سابقه پژوهش، مردم ساکن یزد و گردشگران ورودی به شهر یزد است. برای نمونه‌گیری از ذی‌نفعان و جامعه آماری، از شیوه کیفی گلوله برفی استفاده شده و از روش اشباع نظری برای تعیین حجم نمونه بهره گرفته شد. این کار

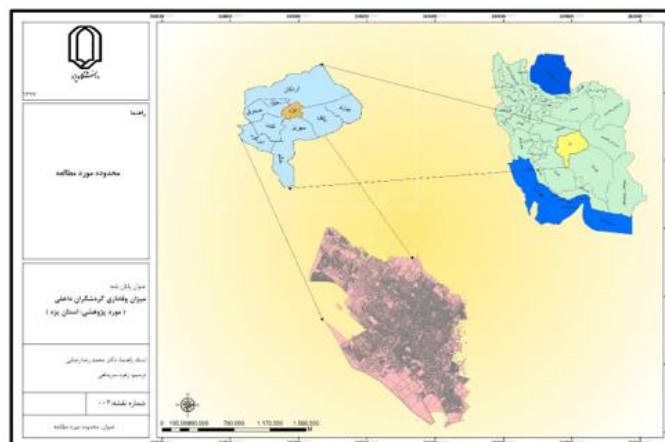
ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / کج اروجی

برای هر پنج گروه از جامعه آماری جداگانه انجام شده است. بر این اساس، حجم نمونه آماری برای گروه مدیران بیست نفر، فعالان گردشگری و محققان هر کدام ۱۵ تن، مردم ساکن شهر یزد ۳۵ تن، گردشگران بیست تن و محققان و پژوهشگران ۱۵ تن است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت کیفی است. برای این منظور از روش تحلیل مضمون استقرایی و نرم‌افزار MAXQDA استفاده شده است. تحلیل مضمون کیفی به ترتیب شامل تعیین موضوع، تهیه داده‌های خام، کدگذاری باز داده‌ها، جداول کدگذاری، دسته‌بندی کدها، مقوله‌سازی، خلاصه‌سازی و در نهایت تعیین مدل، نقشه یا سیستم مفهومی است. دلیل انتخاب این استراتژی، کارآمدی، رویه‌مندی، انعطاف‌پذیری و وابستگی آن به خلاقیت‌های محقق است.

در واقع در این روش، پس از گردآوری داده‌ها از طریق روش‌های پیش گفته، ابتدا کلمات و جملات مختلف، استخراج شده و رمزگذاری یا کدگذاری می‌شوند. سپس ارتباطات و زمینه‌های مشترک بین کدها و مفاهیم شناسایی شده و زیرمقوله‌ها یا مقوله‌های مهم از نوع خرد و کلان، تعیین می‌شوند. با ترکیب این مقوله‌ها و تحلیل ارتباطات بین آن‌ها، مدل یا سیستم مفهومی موضوع مورد پژوهش ساخته می‌شود. برای تحلیل نتایج از نرم‌افزار MAXQDA استفاده شده است. این نرم‌افزار، یک ابزار تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی است که به کاربران امکان تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و آمیخته را می‌دهد و به آن‌ها امکان می‌دهد داده‌های ارزشمند را از منابع رسانه‌ای مختلف از جمله ضبط‌های صوتی و تصویری، اسناد word و PDF، وب‌سایت‌ها و حتی یادداشت‌های دست‌نویس استخراج کنند.

کدگذاری به‌عنوان اولین مرحله از تحلیل، فرآیندی محقق‌محور بوده و تعیین کلیدواژه‌ها، عبارات، مجموعه‌ها (توصیف‌گرها) و کدها برعهده او است. در این پژوهش شیوه کدگذاری باز به کار گرفته شده و با کدگذاری محوری، روابط بین مقوله‌های تولیدشده در کدگذاری باز ایجاد گردیده است. مرحله دوم کدگذاری تفسیری است. این مرحله فراتر از توصیف گفته‌های افراد مصاحبه‌شونده بوده و بر تفسیر معانی آن‌ها متمرکز می‌شود. عمدتاً این عمل با ترکیب کدهای توصیفی با معانی واحد صورت می‌گیرد. در این مرحله کدها از طریق تفسیر معانی کدهای ابتدایی و نشانه‌ها مورد مقایسه و دسته‌بندی قرار می‌گیرند. مرحله سوم مربوط به شناسایی مفاهیم کلیدی پژوهش می‌باشد. در این مرحله می‌توان از ایده‌های تئوریک دیگر یا پیشینه‌های مرتبط جهت بازیابی مفاهیم مرتبط استفاده نمود. مهم‌ترین کار در این قسمت محدود نمودن کدها و خوشه‌بندی آن‌ها می‌باشد.

این پژوهش در محدوده شهر یزد انجام شده است؛ با این حال زمانی که از شاخص‌های رقابت‌پذیری صحبت می‌شود، کلیت استان یزد و حتی استان‌های پیرامون نیز لازم است مورد توجه قرار گیرد (شکل ۱).

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی شهر یزد

یافته‌های پژوهش

برای شناسایی شاخص‌های رقابت‌پذیری طراحی و احداث پارک‌های شهری، برطبق روش تحلیل مضمون استقرایی، ابتدا از طریق فضای گفتمان که شامل گروه ذی‌نفعان یا جامعه آماری و مشاهدات میدانی و مطالعات پیشین است، مجموعه مصاحبه‌ها و گفت‌وگوها انجام شد که از دل این مصاحبه‌ها، مجموعه‌ای از عبارات و گزاره‌ها استخراج شده و کدگذاری باز انجام شد. در مجموع ۴۰۷ گزاره از دیدگاه‌های فضای گفتمان استخراج شد. به‌دلیل حجم بالای عبارات و گزاره‌ها، این داده‌ها در یک فایل پیوست ارائه شده است. فرآیند کدگذاری در نرم‌افزار MAXQDA انجام شده و این نرم‌افزار نتایج را به‌صورت گرافیکی ارائه داد.

در مرحله بعدی، مجموعه عبارات و گزاره‌ها براساس اشتراک موضوعی و مفهومی، با هم ترکیب شده و برحسب تکرار آن‌ها در طی فرآیند کدگذاری باز، دسته‌بندی شدند و ترکیب این عبارات، یک مفهوم را تشکیل دادند. یک مفهوم در برگیرنده و نشان‌گر ماهیت مجموعه داده‌های تشکیل‌دهنده آن است. در نهایت ۳۵ مفهوم و شاخص رقابت‌پذیری در طراحی و احداث پارک‌های آینده شهر یزد شناسایی شد (جدول ۱).

جدول ۱: مجموعه مفاهیم و شاخص‌های رقابت‌پذیری طراحی و احداث پارک‌های شهر یزد

کد	مفاهیم	کد	مفاهیم
C1	تغییر نسل مردم شهر یزد و دگرگونی نسبی در ارزش‌ها و نیازها	C19	افزایش گرایش به استفاده از فناوری‌های نوین در گردشگری
C2	قابلیت ایجاد پارک‌های ارزان یا کاهش و مدیریت هزینه‌های گردشگری	C20	تنوع گونه‌های گردشگری و بازارهای هدف مرتبط با پارک‌های تفریحی
C3	گرایش به استفاده از شیوه‌های جدید بازاریابی گردشگری و تولید محتوا	C21	سطح اقتصادی و اجتماعی نسبتاً بالای گردشگران ورودی یا عبوری از شهر یزد
C4	وجود زیرساخت‌های ارتباطی و حمل‌ونقل مناسب در شهر و استان یزد	C22	تنوع محصولات گردشگری برای ایجاد برند جدید گردشگری تفریحی
C5	توسعه گردشگری کودک و خانوادگی در شهر یزد	C23	تمرکز بر برندسازی گردشگری تفریحی شهری
C6	موقعیت جغرافیایی مطلوب پارک‌ها	C24	گسترش فرهنگ تفریح و گردشگری در فضای باز
C7	وجود ظرفیت و پتانسیل پیاده‌محوری در شهر	C25	وجود تنوع مطلوب در فضاها، فعالیت‌ها و منابع گردشگری مرتبط با پارک‌ها و فضای سبز
C8	وجود همکاری‌های مشترک ملی و بین‌المللی یزد	C26	ظرفیت ایجاد تجربه‌های جدید و ارزش‌های جدید
C9	توجه به گردشگری هنری و صنایع‌دستی بومی مورد استفاده در پارک	C27	تمرکز بر سبک و شیوه زندگی بومی مردم ساکن یزد
C10	توجه به گردشگری کشاورزی	C28	وجود فضاهای بوم‌گردی پیرامون شهر و در سطح استان
C11	وجود عناصر خاص معماری و شاخص‌های فرهنگی و تاریخی در روستاهای پیرامون شهر یزد	C29	وجود عناصر و شاخص‌های خاص فرهنگی و مذهبی در گردشگری مورد استفاده در پارک
C12	همزیستی مسالمت‌آمیز ادیان مختلف در شهر یزد	C30	داشتن چشم‌انداز بسیار خوب شهر برای ایجاد مکان‌های دید
C13	بالا بودن سطح امنیت اجتماعی، امنیت محیطی و عمومی شهر برای ساخت پارک	C31	همزیستی مسالمت‌آمیز اقوام و ملت‌های مختلف در شهر یزد
C14	نزدیکی شهر یزد به منطقه اکوتوریستی شیرکوه	C32	غناي بالا در گردشگری ادبی

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / که اروجی

C15	توجه به نوع معماری شهر یزد در ساخت پارک‌ها	C33	توجه به سازه‌های طبیعی مدیریت منابع آب در یزد
C16	توجه به منبع آفتاب و نور در طراحی پارک‌ها	C34	وجود فضاهای باز در سطح شهر و پیرامون برای ساخت پارک
C17	تاکید بر انرژی‌های پاک مثل انرژی خورشید و باد در ساخت پارک‌ها	C35	تمرکز بر ویژگی‌های کویری و خشک استان یزد در طراحی پارک‌ها
C18	جایگاه برتر استان در حوزه گردشگری سلامت		

در نهایت، در مرحله کدگذاری تفسیری، از طریق برقراری رابطه علی- معلولی بین مفاهیم و تفسیر روابط بین آن‌ها، چند مفهوم با هم ترکیب شده و یک مقوله و مولفه را تشکیل دادند. در مجموع ۱۱ مقوله نهایی رقابت‌پذیری طراحی و احداث پارک‌های جدید شهر یزد با رویکرد گردشگری شناسایی شدند. در جدول (۲) این مقوله‌ها به همراه ویژگی‌های مفاهیم هر مقوله مشخص شده است. در ستون میزان کد، تعداد عباراتی که مرتبط با هر مفهوم است مشخص شده که تعداد عبارات بیش‌تر می‌تواند نشان‌گر اهمیت بالاتر آن مفهوم باشد. مفاهیم و شاخص‌های رقابت‌پذیری احداث پارک‌ها از نظر موقعیت به دو دسته تقسیم شدند:

الف) شاخص درونی: منظور از شاخص درونی؛ یعنی این‌که شاخص رقابت‌پذیری مربوط به توانمندی‌ها و ویژگی‌های شهر یزد می‌باشد و در داخل خود شهر وجود دارد.

ب) شاخص بیرونی: شاخص رقابت‌پذیری یک پارک ممکن است خارج از شهر یزد قرار داشته باشد؛ به این معنی که این ویژگی رقابتی، به دلیل شرایط مطلوب یا ظرفیت‌ها و فرصت‌های بیرون از شهر یزد (در سطح استان یا ملی و فراملی) ایجاد شده باشد. شاخص‌های رقابت‌پذیری پارک‌ها ممکن است از نظر ارتباط با پارک به دو دسته تقسیم شوند:

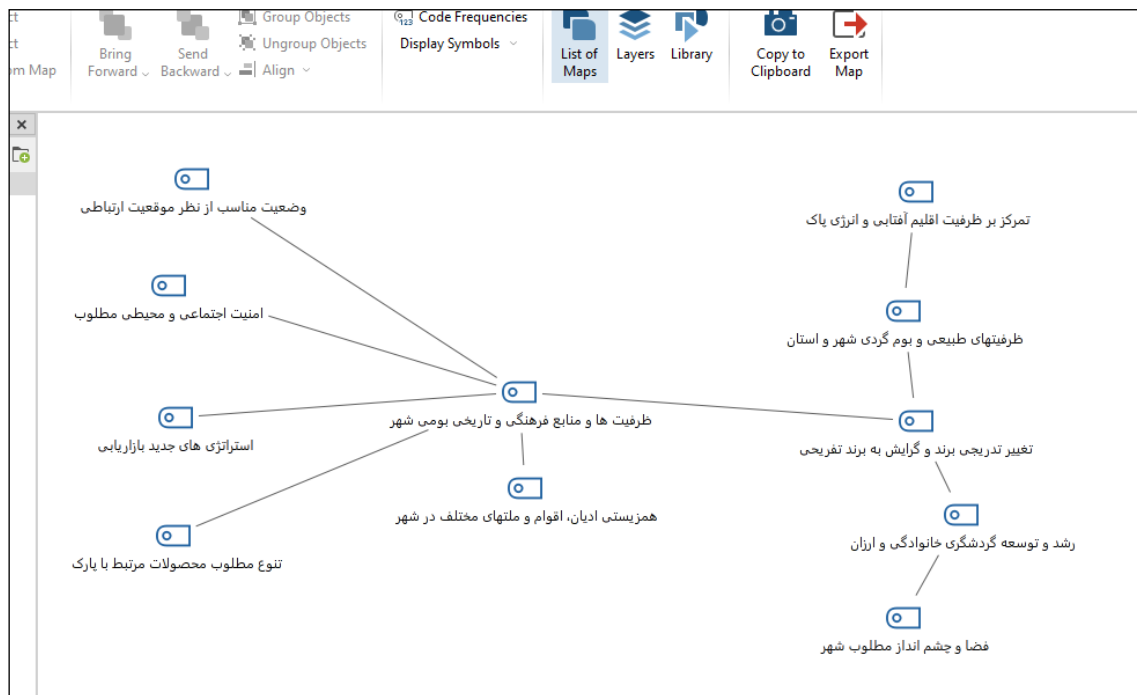
الف) ارتباط مستقیم شاخص با پارک: شاخص‌هایی هستند که به صورت مستقیم و بلاواسطه به موضوع طراحی و احداث پارک شهر یزد از دید گردشگری مرتبط هستند، فارغ از این‌که در خود شهر یزد باشند یا بیرون از شهر قرار داشته باشند.

ب) ارتباط غیرمستقیم شاخص با پارک: شاخص‌هایی هستند که به صورت غیرمستقیم و باواسطه به موضوع طراحی و احداث پارک شهر یزد از دید گردشگری مرتبط هستند، فارغ از این‌که در خود شهر یزد باشند یا بیرون از شهر قرار داشته باشند.

جدول ۲: مجموعه مقوله‌ها و شاخص‌های رقابت‌پذیری طراحی و احداث پارک‌های شهر یزد

مقوله‌ها	شاخص‌ها / نشانه‌ها	تعداد کد	مقیاس شاخص	ارتباط با پارک
استراتژی‌های جدید بازاریابی	افزایش گرایش به استفاده از فناوری‌های نوین در گردشگری	۸	بیرونی	غیرمستقیم
	گرایش به استفاده از شیوه‌های جدید بازاریابی گردشگری و تولید محتوا	۱۵	درونی	مستقیم
تغییر تدریجی برند و گرایش به برند تفریحی	سطح اقتصادی و اجتماعی نسبتاً بالای گردشگران ورودی یا عبوری از شهر یزد	۸	بیرونی	غیرمستقیم
	تغییر نسل مردم شهر یزد و دگرگونی نسبی در ارزش‌ها و نیازها	۱۲	درونی	غیرمستقیم
	تمرکز بر برندسازی گردشگری تفریحی شهری	۱۸	درونی	مستقیم
تنوع مطلوب محصولات مرتبط با پارک	گسترش فرهنگ تفریح و گردشگری در فضای باز	۱۲	درونی	غیرمستقیم
	وجود تنوع مطلوب در فضاها، فعالیت‌ها و منابع گردشگری مرتبط با پارک‌ها	۱۱	درونی	مستقیم
	تنوع گونه‌های گردشگری و بازارهای هدف مرتبط با پارک‌های تفریحی	۱۰	بیرونی	مستقیم
	تنوع محصولات گردشگری برای ایجاد برند جدید گردشگری تفریحی	۱۵	درونی	مستقیم
	قابلیت ایجاد پارک‌های ارزان یا کاهش و مدیریت هزینه‌های گردشگری از ظرفیت ایجاد تجربه‌های جدید و ارزش‌های جدید	۱۴	درونی	مستقیم
		۱۱	درونی	مستقیم

مستقیم	درونی	۷	توسعه گردشگری کودک و خانوادگی در شهر یزد	رشد و توسعه گردشگری خانوادگی و ارزان	
مستقیم	درونی	۱۴	وجود زیرساخت‌های ارتباطی و حمل و نقل مناسب در شهر و استان یزد	وضعیت مناسب از نظر موقعیت ارتباطی	
مستقیم	درونی	۶	موقعیت جغرافیایی مطلوب پارک‌ها		
غیرمستقیم	بیرونی	۵	وجود همکاری‌های مشترک ملی و بین‌المللی یزد		
غیرمستقیم	درونی	۶	وجود ظرفیت و پتانسیل پیاده‌محوری در شهر	ظرفیت‌ها و منابع فرهنگی و تاریخی بومی شهر	
مستقیم	درونی	۱۲	تمرکز بر سبک و شیوه زندگی بومی مردم ساکن یزد		
مستقیم	درونی	۱۷	توجه به گردشگری هنری و صنایع دستی بومی مورد استفاده در پارک		
مستقیم	درونی	۱۸	وجود عناصر و شاخص‌های خاص فرهنگی و مذهبی در گردشگری مورد استفاده		
مستقیم	درونی	۷	غنای بالا در گردشگری ادبی		
مستقیم	درونی	۱۵	توجه به نوع معماری شهر یزد در ساخت پارک‌ها		
مستقیم	بیرونی	۹	وجود عناصر خاص معماری و شاخص‌های فرهنگی در روستاهای پیرامون شهر		
مستقیم	درونی	۱۶	بالا بودن سطح امنیت اجتماعی، امنیت محیطی و عمومی شهر برای ساخت پارک		
غیرمستقیم	درونی	۱۴	همزیستی مسالمت آمیز ادیان مختلف در شهر یزد		همزیستی ادیان، اقوام و ملت‌های مختلف در شهر
غیرمستقیم	درونی	۱۴	همزیستی مسالمت آمیز اقوام و ملت‌های مختلف در شهر یزد		
غیرمستقیم	درونی	۹	توجه به گردشگری کشاورزی	ظرفیت‌های طبیعی و بوم‌گردی شهر و استان	
غیرمستقیم	بیرونی	۷	نزدیکی شهر یزد به منطقه اکوتوریستی شیرکوه		
مستقیم	درونی	۱۰	تمرکز بر ویژگی‌های کویری و خشک استان یزد در طراحی پارک‌ها		
غیرمستقیم	درونی	۱۴	توجه به سازه‌های طبیعی مدیریت منابع آب در یزد		
مستقیم	بیرونی	۱۱	وجود فضاهای تفریحی و بوم‌گردی پیرامون شهر و در سطح استان		
مستقیم	درونی	۸	وجود فضاهای باز در سطح شهر و پیرامون برای ساخت پارک	فضا و چشم‌انداز مطلوب شهر	
مستقیم	درونی	۱۴	داشتن چشم‌انداز بسیار خوب شهر برای ایجاد مکان‌های دید درون پارک‌ها		
مستقیم	درونی	۱۴	توجه به منبع آفتاب و نور در طراحی پارک‌ها	تمرکز بر ظرفیت اقلیم آفتابی و انرژی پاک	
مستقیم	درونی	۱۵	تاکید بر انرژی‌های پاک مثل انرژی خورشید و باد در ساخت پارک‌ها		
غیرمستقیم	بیرونی	۱۱	جایگاه برتر استان در حوزه گردشگری سلامت		

شکل ۲: مدل ارتباط بین مولفه‌های رقابت‌پذیری احداث پارک‌های جدید شهر یزد در نرم‌افزار MAXQDA

بحث

از مهم‌ترین مطالعاتی که در ارتباط با گردشگری یک پارک شهری انجام می‌شود، بررسی وضعیت عرضه و تقاضای آن است. با شناخت عرضه و تقاضای پارک می‌توان نسبت به شناسایی و تحلیل عناصر رقابت‌پذیری آن اقدام کرد. علت بررسی عرضه گردشگری در طراحی پارک‌ها این است که مجموعه بخش‌ها، عناصر و سازه‌هایی که می‌تواند در طراحی پارک‌ها در نظر گرفته شود، نشان‌گر هویت فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی بومی شهر یزد بوده و می‌تواند ویژگی‌های کلی شهر یزد را نمایان‌گر باشد. از طرفی منافع و علایق ذی‌نفعان را در نظر گیرد و هم‌چنین بتواند ارتباط دوطرفه‌ای بین پارک‌ها با دیگر فضاهای گردشگری یزد برقرار کند.

بخش بوم‌گردی یا اکوتوریسم، مهم‌ترین بخش گردشگری در طراحی پارک‌های شهر یزد به‌شمار می‌رود؛ چراکه ماهیت پارک‌ها اساساً در درجهٔ اول به مبحث اکوتوریسم شهری و توسعهٔ فضای سبز گره خورده است. وجود فضای سبز و اکوتوریسم، یکی از فلسفه‌های وجود پارک‌های شهری است. منطقه شیرکوه یزد، فضاهای کویری و بیابانی و فضاهای سبز و پارک‌های محدود داخل شهر و هم‌چنین شیوه‌های خاص کشاورزی در شهر و استان، ویژگی‌های باغات، قنات و کاریزها از ظرفیت‌های مهم بوم‌گردی یزد است. در طراحی و ساخت یک پارک، همواره چشم‌انداز محیطی پارک و میدان و دامنه دید محیط پیرامون برای گردشگران که عمدتاً برای تفریح، تمدد اعصاب، تفکر در محیط و بازیابی و خودشناسی مسافرت می‌کنند، بسیار مهم است. برای این منظور در طراحی پارک‌ها، می‌توان سکوها یا مکان‌هایی طراحی کرد که دارای دید بالا و مناسبی به محیط پیرامون داشته باشد. وجود منطقهٔ شیرکوه موجب رونق طبیعت گردشگری و بیوتوریسم، ظرفیت‌های کویری موجب شکل‌گیری بوم‌گردی کویری و وجود ظرفیت‌های فرهنگی و شهری در داخل شهر موجب شکل گردشگری فرهنگی و شهری در یزد شده است. در این میان، تماشای این فضاهای گردشگری از راه دور با نما و چشم‌انداز مناسب می‌تواند یکی از انگیزش‌های گردشگران برای سفر به یزد باشد. استان یزد زمینه‌های خوبی برای اجرای گردشگری ورزشی در حوزه‌های کویرنوردی و بیابان‌گردی، جاذبه‌های مربوط به شکار و جاذبه‌های طبیعی دارد.

در بخش تاریخی و فرهنگی، در طراحی پارک شهری، می‌توان بر تقویت ارتباطات اجتماعی و پیوندهای بین فرهنگ‌ها و ملل تاکید کرده و آن را یکی از اهداف احداث پارک‌ها قلمداد کرد. مراسم محرم، مسابقه اسب‌سواری، جشن سده، جشن انار، نمایشگاه‌ها و

غیره از مهم‌ترین رویدادهای گردشگرپسند یزد محسوب می‌شود. علاوه بر این، نوع سبک زندگی و تفکر مردم یزد نیز می‌تواند حائز اهمیت باشد. در این میان، سازه‌ها و عناصر فرهنگی و تاریخی بومی یزد باید در طراحی و احداث پارک‌ها دیده شود. چهره فرهنگی میراثی یزد ترکیبی از زندگی عادی افراد در کنار بناهای قدیمی و نوساز، موزه‌ها، مساجد، امامزاده‌ها، مدارس تاریخی، بازار و نظایر این‌ها می‌باشد که ریشه در تاریخ و باورهای مذهبی ديار یزد دارد. وجود کاریز یا قنات و میل‌های مربوط به آن‌ها یکی از ویژگی‌های تاریخی و میراث فرهنگی و طبیعی شهر و استان یزد به‌شمار می‌رود و در طراحی پارک‌ها می‌توان این مولفه و سازه‌ها را در آن پیاده کرد؛ در واقع پارک‌های آینده یزد می‌تواند نمایان‌گر و تداعی‌بخش سیستم آبرسانی و بخش مهم میراث فرهنگی و طبیعی استان یزد باشد. باغات درون شهر؛ مثل باغ دولت‌آباد و آب‌انبارها نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. همچنین وجود اقوام و ادیان مختلف در شهر یزد و همزیستی آن‌ها در کنار هم یکی از سرمایه‌های مهم فرهنگی شهر یزد است که خود موجب ایجاد امنیت اجتماعی بالا در شهر شده است. در طراحی پارک یزد باید این مولفه و ویژگی مهم فرهنگی شهر یزد دیده شود.

ویژگی‌های کالبد شهری از مهم‌ترین منابع و عرضه‌های گردشگری مرتبط با پارک است. یک پارک شهری در اصل شامل مجموعه‌ای از سازه‌ها و معابر بین آن‌ها است. بدیهی است که در هنگام طراحی پارک، علاوه بر این که باید روی طراحی مدرن کالبدی با رویکرد نوین تاکید کرد؛ در عین حال باید برنامه‌ریزی کالبدی پارک بتواند حاوی پیام‌هایی از ویژگی‌های کالبدی شهر یزد باشد. در این صورت قدم زدن در درون پارک می‌تواند تجربه حرکت در درون فضاهای خاص شهر یزد را تداعی کند. محله‌های شهری و ویژگی‌های آن‌ها، معماری خانه‌ها، بافت‌های تاریخی، کوچه و گذرها، بادگیرها و غیره نمونه‌هایی آشکار در این حوزه هستند. همچنین گردشگری مرتبط با صنایع دستی نیز باید مورد توجه قرار گرفته و در طراحی پارک موردنظر باشد.

فارغ از حوزه عرضه گردشگری تاریخی و فرهنگی و اکوتوریستی، شهر یزد از نظر گردشگری سلامت، گردشگری کودک و خوراک نیز دارای ظرفیت است که باید در تعیین شاخص‌های رقابت‌پذیری پارک‌ها مورد توجه قرار گیرد. منابع و عرضه گردشگری سلامت ارتباط مستقیمی با طراحی و ساخت پارک دارد؛ چراکه اساساً یکی از اهداف اصلی پارک، ارتقای کیفیت محیط‌زیست شهر، ایجاد فضای پاک و سالم و کاهش اثرات منفی اقلیمی و توسعه فضاهای آرام و مناسب برای بیماران یا افرادی که نیاز به استراحت در محیط آرام دارند. استان یزد اگرچه از نظر پزشکی در وضعیت مطلوبی قرار دارد، اما در زمینه گردشگری سلامت به مفهوم علمی آن، با چالش‌های فراوانی روبه‌رو است. همچنین شهر یزد از شهرهایی با خوراک بومی برجسته و گردشگرپسند محسوب می‌شود. در طراحی پارک، بخشی نیز باید به طراحی فضاهای پذیرایی، رستوران و فروشگاه و اغذیه‌فروشی اختصاص داده شود و این بخش علاوه بر خوراک‌های ملی و بین‌المللی و خوراک کشورها و ملت‌های مختلف، باید دارای عناصر غذایی بومی شهر یزد نیز باشد. توجه به گردشگری کودک در بررسی عرضه گردشگری، امری آشکار و واضح است؛ چراکه یکی از فلسفه‌های طراحی پارک‌های شهری، ایجاد محیط مناسب و سالم برای کودکان می‌باشد.

در کنار عرضه گردشگری، باید تقاضای گردشگری نیز برای پارک مورد توجه قرار بگیرد. بر اساس مجموعه مطالعات میدانی انجام شده، مجموعه بازارهای هدف گردشگری مرتبط با احداث پارک‌های گردشگری در شهر یزد، بررسی و در قالب جدول (۳) ارائه شده است که می‌تواند از نظر پیش‌بینی وضعیت آتی پارک‌ها مفید باشد.

جدول ۳: بخش‌بندی بازارهای هدف گردشگری مرتبط با احداث پارک‌های جدید گردشگری در شهر یزد

نوع و گونه گردشگری	مبدأ تقاضا
گردشگری فرهنگی و تاریخی	گردشگران خارجی و گردشگران داخلی از تمامی کشور
گردشگری سلامت	استان‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان، کرمان، فارس، خراسان جنوبی
گردشگری مذهبی و معنوی	هلند، آلمان، پرتغال، فرانسه، لهستان، اسپانیا، بلژیک، سوئد، ایتالیایی، برزیل، دانمارک، مالزی، استرالیا، ترکیه، و..

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / کج اروجی

استان‌های شمالی و غربی کشور، کشورهای اروپایی، چین، ژاپن	گردشگری خوراک
شهر یزد، مهریز، تفت، اردکان، اصفهان، شیراز، تهران، تبریز، طبرس	گردشگری کودک
عمدتاً اصفهان، کرمان، تهران، تبریز، آسیای شرقی و اروپا	گردشگری هنری
مناطق شمالی و غربی کشور، برخی کشورهای اروپایی	اکوتوریسم و بوم‌گردی
مناطق شمالی و غربی و جنوبی کشور، خاورمیانه، چین، ژاپن و بخش محدودی از اروپا	گردشگری ماجراجویانه
عمدتاً گردشگران داخلی خارج از استان یزد	گردشگری تجاری
گردشگران داخلی مناطق شمالی و غربی کشور، گردشگران محدود ماجراجوی و فرهنگی خارجی از اروپا	گردشگری رویداد
گردشگران داخلی مناطق شمالی و غربی کشور	گردشگری روستایی

در نهایت در جدول (۴) مجموعه مقوله‌ها و شاخص‌های رقابت‌پذیری بر اساس هدف و کارکردی که برای طراحی و احداث پارک‌های جدید شهری با رویکرد گردشگری در شهر دارند، تشریح شدند.

جدول ۴: تشریح شاخص‌های رقابت‌پذیری طراحی و ساخت پارک‌های جدید گردشگری در شهر یزد

مقوله‌ها	شاخص‌ها/ مفاهیم	تشریح شاخص / مفهوم
استراتژی‌های جدید بازاریابی	افزایش گرایش به استفاده از فناوری‌های نوین در گردشگری	در چند سال گذشته؛ به‌ویژه از زمان گسترش ویروس کرونا، سطح استفاده از فناوری‌های هوشمند مانند عینک‌های هوشمند، طراحی‌های سه‌بعدی، گردشگری مجازی، استفاده از کیوآرکدها و غیره افزایش یافته است و ارائه دادن این خدمات دیجیتال در پارک‌ها موجب افزایش سطح رقابت آن با دیگر مناطق خواهد بود.
تغییر تدریجی برند و گرایش به برند تفریحی	گرایش به استفاده از شیوه‌های جدید بازاریابی گردشگری و تولید محتوا	وجود شیوه‌های جدید بازاریابی گردشگری و تولید محتوا و تاکید بر بازاریابی نسل پنجم. در نهادهای دولتی و خصوصی بعضاً از فناوری‌های جدید هوشمند برای بازاریابی استفاده می‌کنند که یک عامل مهم در جذب تقاضای مرتبط با پارک‌ها محسوب می‌شود.
تغییر تدریجی برند و گرایش به برند تفریحی	سطح اقتصادی و اجتماعی نسبتاً بالای گردشگران ورودی یا عبوری	سطح بالای نسبی عمده گردشگران ورودی یا عبوری از یزد، از نظر اقتصادی و اجتماعی. این وضعیت تقاضا برای رشد پارک‌ها یک عامل رقابتی مطلوب به‌شمار می‌رود.
تغییر نسل مردم شهر یزد و دگرگونی نسبی در ارزش‌ها و نیازها	تغییر نسل مردم شهر یزد و دگرگونی نسبی در ارزش‌ها و نیازها	نسل جدید شهر، دارای ارزش‌ها و نیازهای متفاوتی نسبت به نسل قبل بوده و به مسائل تفریحی و خدمات مدرن و فراغت اهمیت بیش‌تری می‌دهد و این تقاضای جدید باعث افزایش ضرورت و انگیزه برای ساخت پارک‌ها خواهد بود.
تمرکز بر برندسازی گردشگری تفریحی شهری	تمرکز بر برندسازی گردشگری تفریحی شهری	ساخت برند نقش بسیار مهمی در تغییر دگرگونی‌های گردشگری در بلندمدت خواهد داشت. چنانچه برند گردشگری تفریحی در شهر یزد تقویت شود، می‌توان شهر یزد را به‌عنوان یکی از مقصدهای تفریحی در سطح منطقه‌ای در چارچوب پارک‌ها تبدیل کرد.
گسترش فرهنگ تفریح و گردشگری در فضای باز	گسترش فرهنگ تفریح و گردشگری در فضای باز	در گذشته، شخصیت گردشگری شهر یزد، یک شخصیت سرد و خشک و بی‌روح بود، اما در سال‌های اخیر و با تغییر گرایش‌ها و نسل‌ها، تمایل به تفریحات جدید و تفریحات در فضای باز بیش‌تر شده و فرهنگ گردشگری تفریحی گسترش پیدا کرده که این فرهنگ نقش مهمی در قدرت رقابتی پارک‌ها به‌عنوان فضای باز تفریحی خواهد شد.

<p>تعدد نسبی در فضاهای گردشگری اعم از فضاهای تاریخی، مذهبی، تفریحی، مراکز خرید، خدمات استراحتگاهی. تنوع محصول یک عامل رقابتی در مواجهه با رقبا است.</p>	<p>وجود تنوع مطلوب در فضاها، فعالیتها و منابع گردشگری مرتبط با پارکها و فضای سبز</p>	
<p>تنوع گونه‌های گردشگری و بازارهای هدف مرتبط با پارکهای تفریحی. هرچه بازارهای هدف و منابع گردشگری متنوع‌تر باشند، درجه موفقیت پارکها در طول زمان بالاتر خواهد بود؛ چراکه در این حالت پارک طراحی شده این قدرت دارد تا در شرایط بحرانی و خاص، بازارهای هدف متفاوتی را انتخاب کرده یا براساس استراتژی آنسوف، محصولات و بازار گردشگری مرتبط با پارکها را اصلاح یا تغییر و گسترش دهد. البته باید این گونه‌های گردشگری با یکدیگر پیوند منطقی و مکملی داشته باشند. گردشگری شهری، تاریخی و مذهبی، روستایی، سلامت، بوم‌گردی، گردشگری هنری، خوراک و روستایی می‌توانند پیوند مطلوبی باهم داشته باشند.</p>	<p>تنوع گونه‌های گردشگری و بازارهای هدف مرتبط با پارکهای تفریحی</p>	<p>تنوع مطلوب محصولات مرتبط با پارک تفریحی</p>
<p>تنوع محصولات گردشگری برای ایجاد برند جدید گردشگری تفریحی بسیار مهم است. اساساً برندها در نتیجه ترکیب ارزشهای مجموع محصولات حاصل می‌شود و تنوع محصولات تفریحی، به تدریج برند گردشگری تفریحی را ایجاد می‌کند که این برند کمک بسیار مهمی به گسترش پارکها خواهد بود.</p>	<p>تنوع محصولات گردشگری برای ایجاد برند جدید گردشگری تفریحی</p>	
<p>راز ماندگاری گردشگران در پارکهای یزد و اقامت شبانه، هدایت هزینه‌ها سمت فضاهای تفریحی جدید است. در واقع، به جای این که هزینه‌های گردشگران صرف اقامت و خرید شود، به استفاده از فضاهای تفریحی منتهی می‌گردد.</p>	<p>قابلیت ایجاد پارکهای ارزان یا کاهش و مدیریت هزینه‌های گردشگری از</p>	<p>رشد و توسعه گردشگری خانوادگی و ارزان</p>
<p>هرگونه طراحی فضاهای جدید در درون پارکها، منجر به ایجاد ارزش جدید شده و ارزش جدید منجر به تجربه‌های جدید می‌شود که خود در توسعه پارکها بسیار موثر است.</p>	<p>ظرفیت ایجاد تجربه‌های جدید و ارزشهای جدید</p>	
<p>یکی از فلسفه‌های ایجاد پارکها، کمک به رشد گردشگری خانوادگی و بهبود فضای تفریحی خانواده‌ها است. شهر یزد با توجه به امنیت بالا و داشتن محیط مناسب زمینه خوبی برای توسعه گردشگری کودک دارد و این می‌تواند به رشد پارکها کمک نماید.</p>	<p>توسعه گردشگری کودک و خانوادگی در شهر یزد</p>	
<p>شهر یزد با داشتن خط راه‌آهن و حمل‌ونقل زمینی و فرودگاه از نظر حمل‌ونقل شرایط مطلوبی دارد که خود کمک مهمی در جذب گردشگران به سمت پارکها است.</p>	<p>وجود زیرساخت‌های ارتباطی و حمل‌ونقل مناسب در شهر و استان یزد</p>	
<p>موقعیت جغرافیایی به دلیل قرارگیری شهر یزد در محور ارتباطی مرکز کشور و بر سر راه اصفهان- شیراز و کرمان، عامل رقابتی مناسبی برای جذب بازدیدکنندگان از مقصدهای بزرگ گردشگری و همچنین شهرها و روستاهای مجاور یزد باشد.</p>	<p>موقعیت جغرافیایی مطلوب پارکها</p>	<p>وضعیت مناسب از نظر موقعیت ارتباطی</p>
<p>وجود همکاری مشترک کلان بین یزد، کرمان و سیستان در کریدور اقتصادی هند به ایران که زمینه تبادلات فرهنگی و ارتباطات اجتماعی یزد با سایر مقصدهای داخلی و خارجی را فراهم می‌کند.</p>	<p>وجود همکاری‌های مشترک ملی و بین‌المللی یزد</p>	

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / کج اروجی

<p>اساساً یکی از علایق گردشگران و بازدیدکنندگان از پارک‌ها، قدم زدن و پیاده‌روی در آن است. شهر یزد از شهرهایی است که پتانسیل پیاده‌محور آن در بافت و سایر مناطق وجود دارد که می‌توان از این ظرفیت در طراحی پارک‌ها نیز استفاده کرد.</p>	<p>وجود ظرفیت و پتانسیل پیاده‌محوری در شهر</p>	
<p>مردم شهر یزد در طول تاریخ متناسب با رویدادها و حوادث مختلفی رخ داده، با فرهنگ‌ها و ملت‌های مختلف برخورد فرهنگی داشته و در مجموع، یک سبک زندگی را با مجموعه‌ای از ارزش‌ها و عقاید مذهبی و غیرمذهبی ارائه کرده‌اند. این سبک و این عقاید می‌تواند برای گردشگران، جذاب و قابل توجه باشد. در طراحی پارک‌ها، می‌توان طراحی را به گونه‌ای انجام داد که ویژگی‌های این سبک زندگی و ارزش‌های آن دیده شود.</p>	<p>تمرکز بر سبک و شیوه زندگی بومی مردم ساکن یزد</p>	
<p>توجه به گردشگری هنری و صنایع دستی بومی یزد نیز باید در طراحی پارک‌ها دیده شود؛ چراکه وجود این هنرهای بومی خود عامل رقابت با دیگر مکان‌ها به‌شمار می‌رود.</p>	<p>توجه به گردشگری هنری و صنایع دستی بومی مورد استفاده در پارک</p>	<p>ظرفیت‌ها و منابع فرهنگی و تاریخی بومی شهر</p>
<p>وجود عناصر و مولفه‌های جذاب و خاص فرهنگی و تاریخی در گردشگری شهر یزد که می‌تواند الگویی برای طراحی فضاها و عناصر درون پارک‌ها باشد. توجه کنید در مبحث رقابت‌پذیری، هرچه منابع و عوامل کمیاب و تقلیدناپذیر باشند، قدرت رقابت‌پذیری پارک‌ها بیش‌تر خواهد بود؛ بنابراین پیاده‌سازی عناصر خاص شهر یزد در پارک‌ها، می‌تواند به تقلیدناپذیر بودن بخش‌هایی از آن کمک نماید.</p>	<p>وجود عناصر و شاخص‌های خاص فرهنگی و مذهبی در گردشگری مورد استفاده در پارک</p>	
<p>وجود ادبیات غنی، شاعران، نویسندگان و سفرنامه‌نویسان و غیره ظرفیت مناسبی است که می‌توان غیرمستقیم به‌عنوان ویژگی رقابتی پارک‌ها از آن استفاده کرد.</p>	<p>غنا بالاد در گردشگری ادبی</p>	
<p>توجه به نوع معماری شهر یزد در ساخت پارک‌ها، یک عامل کلیدی رقابتی است؛ برای مثال ساباط‌ها و گذرگاه‌های درون شهر که با هدف تلطیف هوا و کاهش گرما ساخته می‌شده است می‌تواند در طراحی پارک‌ها به‌کار گرفته شود.</p>	<p>توجه به نوع معماری شهر یزد در ساخت پارک‌ها</p>	
<p>وجود عناصر و مولفه‌های جذاب و خاص معماری و شاخص‌های فرهنگی و تاریخی در روستاهای پیرامون شهر یزد مانند روستای چم، شحنه، فهرج و غیره که می‌تواند الگویی برای طراحی فضاها و عناصر درون پارک‌ها باشد. یکی از نمونه‌های بارز در این مسئله، فناوری بومی به‌نام «کلیدون» در روستای چم است. کلیدون برای قفل کردن درب‌های باغات روستا به‌کار می‌رفته است، اما به‌گونه‌ای بود که توسط مالک باغ از طریق شکاف بیرون باغ، بدون داشتن کلید قابل باز شدن بود و دیگر افراد توانایی این کار را نداشتند. نشانه‌های این فناوری هنوز هم در روستا وجود دارد.</p>	<p>وجود عناصر خاص معماری و شاخص‌های فرهنگی و تاریخی در روستاهای پیرامون شهر یزد</p>	
<p>امنیت اجتماعی مطلوب منطقه در کنار امنیت روانی و محیطی، برگ برنده شهر یزد در عرصه رقابت است؛ اگرچه ورود اتباع غیرمجاز و گسترش آن به یک تهدید تبدیل شده است، اما به‌نظر می‌رسد این مسئله در کوتاه‌مدت خللی در وجهه و عملکرد پارک‌ها ایجاد نماید و در مقایسه با استان‌های پیرامون می‌تواند یک عامل رقابتی مطلوب باشد.</p>	<p>بالا بودن سطح امنیت اجتماعی، امنیت محیطی و عمومی شهر برای ساخت پارک</p>	<p>امنیت اجتماعی و محیطی مطلوب</p>
<p>همزیستی مسالمت‌آمیز ادیان مختلف در شهر یزد که یک مزیت و برگ برنده مهم برای شهر یزد در ایجاد پارک‌ها است. پیروان اسلام، زرتشتیت و یهود و مسیحی در کنار مردم یزد، اصفهان، کرمان، اتباع و غیره همگی در شهر در کمال امنیت زندگی می‌کنند.</p>	<p>همزیستی مسالمت‌آمیز ادیان مختلف در شهر یزد</p>	<p>همزیستی ادیان، اقوام و ملت‌های مختلف در شهر</p>

گردشگران خارجی که از ملت‌های مختلف وارد یزد می‌شوند، در این همزیستی مسالمت‌آمیز جای دارند. باید این همزیستی را به‌عنوان یک الگو در طراحی پارک‌ها به کار گرفت و فضاهایی را طراحی کرد که این شاخص رقابتی را نمایان کند.	همزیستی مسالمت‌آمیز اقوام و ملت‌های مختلف در شهر یزد	
کشاورزی یزد دارای ویژگی‌های جذابی است که می‌توان نمونه‌ها و ویژگی‌ها آن را در طراحی پارک‌های درون شهر یزد استفاده کرد.	توجه به گردشگری کشاورزی	
این همجواری می‌تواند فرصتی برای پیوند گردشگری شهری یزد با اکوتوریسم شیرکوه باشد و زمینه را برای جذب گردشگران کویری و اکوتوریستی یزد به سمت شهر یزد فراهم کند.	نزدیکی شهر یزد به منطقه اکوتوریستی شیرکوه	
اگرچه مناطق کویری در استان‌های پیرامون وجود دارد، اما کویرهای یزد بسیار به شهر یزد نزدیک هستند که چنین مسئله‌ای در سایر مناطق کمتر وجود دارد. باید روی عناصر کویری در طراحی بخش‌ها و سازه‌های پارک‌ها تاکید کرد.	تمرکز بر ویژگی‌های کویری و خشک استان یزد در طراحی پارک‌ها	ظرفیت‌های طبیعی و بوم‌گردی شهر و استان
توجه به سازه‌های طبیعی مدیریت منابع آب در یزد مانند آب انبارها، یخچال‌های طبیعی، کاریزها و غیره در طراحی و ساخت پارک‌ها.	توجه به سازه‌های طبیعی مدیریت منابع آب در یزد	
مجموعه فضاها و منابع اکوتوریستی خود ظرفیت مناسبی برای افزایش تقاضا برای پارک‌ها است؛ چراکه ماهیت تفریحی نزدیکی بیش‌تری با بوم‌گردی و اکوتوریسم دارد و ظرفیت بالای بوم‌گردی می‌تواند به توسعه پارک‌ها نیز کمک کند.	وجود فضاهای تفریحی و بوم‌گردی پیرامون شهر و در سطح استان	
هرچه میزان فضای باز و بایر بیش‌تر باشد زمینه‌های قوی‌تری برای توسعه پارک‌ها و پیاده‌سازی برنامه‌های مرتبط وجود دارد.	وجود فضاهای باز برای ساخت پارک	فضا و چشم‌انداز مطلوب شهر و استان
موقعیت شهر یزد به‌گونه‌ای است که قابلیت دید به سمت مناطق شهری، کویری و به سمت منطقه کوهستانی شیرکوه را داشته و دارای دامنه وسعت دید مطلوبی است. بر همین اساس، می‌توان با ایجاد یک سازه صحیح یا طراحی فضاهای درون پارک‌ها، ارزش افزوده جدیدی برای آن ایجاد کرد.	داشتن چشم‌انداز بسیار خوب شهر برای ایجاد مکان‌های دید درون پارک‌ها	
وجود آفتاب اگرچه در شرایطی ممکن است امتیاز منفی تلقی شود، اما خود می‌تواند به‌عنوان بخشی از برند گردشگری یزد در بوستان استفاده شود. می‌توان از عنصر تابش آفتاب و نور برای طراحی پارک‌ها از جمله گذرگاه نور و آب استفاده کرد.	توجه به منبع آفتاب و نور در طراحی پارک‌ها	
افزایش استفاده از انرژی‌های پاک و کاهش آلودگی ناشی از انرژی‌های تجدیدناپذیر. مهم‌ترین انرژی پاک چیزی جز انرژی تابش خورشید نیست که شهر یزد از آن برخوردار بوده و در طراحی پارک‌ها می‌تواند در نظر گرفته شود و هم به‌صورت عملی و هم شعاری پیاده‌سازی شود.	تاکید بر انرژی‌های پاک مثل انرژی خورشید و باد در ساخت پارک‌ها	تمرکز بر ظرفیت اقلیم آفتابی و انرژی پاک
وجود گردشگری سلامت و زمینه‌ها و فرصت‌های برای افزایش آرامش و سلامتی مردم و گردشگران خود می‌تواند مکملی برای مزیت‌ها و تاثیرات مثبت احداث پارک‌های تفریحی درون شهری باشد.	جایگاه برتر استان در حوزه گردشگری سلامت	

نتیجه‌گیری

در این پژوهش به بررسی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در طراحی و ساخت پارک‌های جدید شهری یزد با رویکرد گردشگری پرداخته شد. نکته مهم این پژوهش توجه به مفهوم آینده‌نگری و رویکرد آمایشی به مسئله است؛ به این معنی که مسئله تحلیل شاخص‌های

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / کوه اروجی

رقابت‌پذیری پارک‌ها در درجه اول برای طراحی و ساخت پارک‌ها در آینده شهر یزد انجام شده است؛ یعنی این پژوهش توجه خاصی به پارک‌های محدود موجود نداشته، بلکه در نظر داشت که چنانچه پارک‌های جدید گردشگری برای طراحی و ساخت مورد توجه قرار گیرند، چه شاخص‌هایی قدرت رقابت‌پذیری بیش‌تری دارند. این مسئله ساخت پارک‌های جدید از یک سو وضعیت نامناسب فضاهای تفریحی و فضای سبز شهر یزد را در نظر گرفته است؛ چراکه سرانه فضای سبز و فضای تفریحی مثل پارک در شهر یزد اندک بوده و توزیع فضایی نامناسبی نیز دارد. بنابراین، برنامه‌ریزی ساخت پارک‌های جدید برای رفع این مشکل انجام می‌شود. از طرفی در موضوع آمایش سرزمین مسئله رابطه بین انسان، فضا و منابع مدنظر است و طراحی این پارک‌ها نیز با همین هدف هدف و از دید عدالت فضایی شهری انجام شده است. نکته مهم دیگر در مورد این پژوهش توجه ویژه به ماهیت گردشگری این پارک‌ها است؛ چراکه عموماً پارک‌ها با اهداف مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و تفریحی ساخته می‌شوند، اما در این پژوهش جنبه‌های گردشگری بیش‌تر مورد توجه بوده و هدف، ایجاد پارک‌های فراشهری و در سطح منطقه‌ای و حتی ملی بود. نکته مهم دیگر تاکید در طراحی پارک‌های جدید با استفاده از منابع و عرضه گردشگری و شرایط تقاضا است. از آن جایی که ساخت پارک با رویکرد گردشگری بوده است، برای طراحی فضاها، عناصر و بخش‌های مختلف پارک، از کلیه سرمایه‌ها، ویژگی‌ها و عناصر خاص گردشگری شهر یزد و پیرامون بهره گرفته شده و تلاش شده تا طراحی پارک‌های جدید بر اساس سرمایه‌های گردشگری بومی شهر یزد باشد و ضمن تأمین نیازهای بازدیدکنندگان، موجب توسعه شهر نیز شود.

در مقایسه نتایج این پژوهش با تحقیقات مشابهی؛ مانند دلشاد (۱۴۰۰) خوانین‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) علی‌یاس و قرایی (۱۳۹۵) کوماری^۱ و همکاران (۲۰۲۴) راتو^۲ و همکاران (۲۰۲۴) ژانگ^۳ و همکاران (۲۰۲۴) و لیو^۴ و همکاران (۲۰۲۲) که از نظر موضوعی ارتباط نزدیکی با این مطالعه داشتند، مشخص شد که تمامی این پژوهش‌ها عمدتاً فضای سبز و پارک‌ها را از جنبه‌های شهری مورد بررسی قرار داده‌اند. در این تحقیقات، شاخص‌های کلیدی ارزیابی پارک‌ها بیش‌تر بر ویژگی‌های تفریحی، چشم‌انداز، عوامل مدیریتی و موارد مشابه تمرکز داشتند. با این حال، عناصر و ظرفیت‌های گردشگری بومی شهر و سرمایه‌های گردشگری در طراحی و ساخت پارک‌ها کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. در مقابل، شاخص‌های رقابت‌پذیری معرفی شده در این پژوهش به‌طور ویژه توانسته‌اند مجموعه‌ای از ظرفیت‌های گردشگری بومی شهر و استان یزد را در طراحی پارک‌ها به کار گیرند.

در پایان باید اشاره کرد که طراحی و ساخت پارک‌های گردشگری با شاخص‌ها و ویژگی‌هایی که در این پژوهش شرح داده شد، دارای پیامدها و نتایج مثبتی است که در این جا به‌صورت خلاصه به چند مورد آن اشاره شده است:

- طراحی و ساخت پارک‌های تفریحی در شهر یزد، می‌تواند در آینده‌ای کوتاه، ماهیت گردشگری عبوری شهر را به گردشگری شبانه تبدیل کند. عمده گردشگران شهر یزد گذری بوده و در شهر یزد توقف طولانی و شبانه ندارند. ایجاد پارک‌ها و ارائه امکانات اقامتی و خدماتی می‌تواند شهر یزد را به یک مقصد بینابینی یا مجاورتی تبدیل کند.

- ایجاد منافع اقتصادی (مانند درآمدزایی برای مردم شهر، اشتغال‌زایی و کاهش بیکاری). چنانچه در طراحی پارک‌ها، عناصر و سازه‌ها و فضاهای گردشگری درون شهر در داخل پارک‌ها پیاده‌سازی شود، این مسئله باعث هدایت و کشش گردشگران به درون می‌شود.

- تغییر الگوی هزینه‌های گردشگری به سمت تفریح و تفرج. در حال حاضر عمده هزینه‌های گردشگران در شهر یزد، صرف حمل‌ونقل و اقامت می‌شود. طراحی‌های جذاب در پارک‌ها می‌تواند کمکی به سمت هدایت این هزینه‌ها به بازدید از جاذبه‌های تفریحی باشد.

1. Kumari
2. Rao
3. Zhang
4. Liu

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۹۸-۱۱۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

- ایجاد برند جدید گردشگری شهر یزد. برند گردشگری در حال حاضر برند گردشگری کویری و تاریخی می‌باشد؛ چرا که ارزش‌های اصلی گردشگری شهر و استان محدود به ارزش‌های فرهنگی و بوم‌گردی است. با توسعه پارک‌های جدید و تمرکز بر فضاهای تفریحی، برند گردشگری استان به سمت برند گردشگری تفریحی گرایش پیدا خواهد کرد (در عین حفظ برند قبلی).
- طراحی و ساخت پارک‌های جدید با استفاده از عناصر بومی، به معنای به‌کارگیری مجموعه‌ای از ذی‌نفعان و اقشار جامعه در فرآیند آن است و در این مسیر، هر فعالیت و مشارکت ذی‌نفعان باعث تولید یک ارزش افزوده جدید خواهد شد که نتیجه آن قوی‌تر شدن این زنجیره می‌باشد.
- دگرگونی در شخصیت برند گردشگری شهر یزد. مطالعات تقاضای گردشگری نشان می‌دهد که شخصیت برند گردشگری یزد دارای شخصیت خشک، غیرفعال، بی‌حال و نه‌چندان بانشاط بوده و شور و هیجان‌چندانی در این برند دیده نمی‌شود. توسعه پارک‌های جدید تفریحی، می‌تواند گامی در بلندمدت شخصیت برند گردشگری شهر و استان را به یک برند قهرمان، جنگ‌جو و تعاملی تبدیل کند.
- کاهش اثرات زیست‌محیطی و اقلیمی استان یزد. استان یزد به‌عنوان یک استان گرم و خشک شناخته شده و همین مسئله بر گردشگری استان سایه انداخته است. احداث پارک‌ها با طراحی‌های جدید و ترکیبی از محیط‌های خشک، سبز و کوهستانی همراه با فضای با نشاط می‌تواند این اثرات منفی را از بین ببرد.
- در این پژوهش، محدودیت‌هایی نیز به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر تحقیق اثرگذار بود که از جمله این محدودیت‌ها، ضعف در آمار و داده‌های دقیق در حوزه منابع گردشگری مرتبط با پارک‌ها و پیش‌بینی‌های آتی، عدم همکاری برخی از کارشناسان در فرآیند مصاحبه، دسترسی و ضعف داده‌های صحیح در مقیاس شهری درمورد تقاضای گردشگری است. به‌منظور پیشبرد اهداف این پژوهش و توسعه پژوهش‌های آتی در این حوزه، پیشنهادات زیر طرح شده است:
- بررسی پژوهش تطبیقی درمورد شاخص‌های رقابت‌پذیری پارک‌های گردشگری در شهرهای پیرامون یزد و مقایسه شاخص‌ها بین شهرها به‌منظور تعیین مشابهت‌ها و تفاوت‌ها در طراحی پارک‌ها.
- ارائه پروژه‌هایی به‌منظور تعیین مکان‌های جدید احداث پارک‌ها در شهر یزد و طراحی پارک‌ها.
- انجام پژوهش در حوزه سنجش ظرفیت تحمل گردشگری فیزیکی و موثر پارک‌های آتی شهر یزد. با توجه به اهمیت ظرفیت تحمل در میزان جذب گردشگر و توان پیاده‌سازی زیرساخت‌ها، لازم است پژوهش مجزایی در این ارتباط صورت گیرد.
- هم‌چنین ضرورت دارد پژوهش‌هایی درمورد وضعیت گردشگری پارک‌های موجود و تاثیرات عملکردی و پیوند آن‌ها بر دیگر ظرفیت‌های گردشگری شهر یزد انجام شود. این کار از یک طرف شکاف عملکردی وضع موجود پارک‌ها را مشخص می‌کند و از طرفی دیگر، می‌تواند وضعیت طراحی عناصر درون پارک‌های آتی را برای برنامه‌ریزان آشکار نماید.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسنده به تنهایی تمام بخش‌های مقاله را به نگارش در آورده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تضاد منافی ندارند.

تقدیر و تشکر

از تمامی خبرگان و شرکت‌کنندگان در پژوهش تقدیر به عمل می‌آید.

منابع

- بیکی تفتی، حمیرا و جلیلی صدرآباد، سمانه. (۱۴۰۱). تحلیل وضعیت رقابت‌پذیری مقصد گردشگری (نمونه مطالعاتی: استان یزد). همایش بین‌المللی فرصت‌های سرمایه‌گذاری شهر تهران.
<https://civilica.com/doc/1518727>
- خوانین‌زاده، علیرضا، سرباز، محمد و احمدیان، شادی. (۱۳۹۶). بررسی روند تغییرات فضای سبز در سه دهه گذشته با استفاده از سنجش از دور (مطالعه موردی: شهر یزد). *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۴ (۲)، ۹۹-۱۱۵.
<https://doi.org/10.22067/gusd.v4i2.61887>
- دلشاد، علی. (۱۴۰۰). اثرگذاری هوشمندی بر رقابت‌پذیری مقصد گردشگری شهر یزد. *کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی*، ۹ (۱)، ۱۰۵-۱۲۹.
<https://sid.ir/paper/967682/fa>
- زیاری، کرامت‌الله، حاتمی‌نژاد، حسین و ترکمن‌نیا، نعیمه. (۱۳۹۱). درآمدی بر نظریه رشد هوشمند شهری. *شهرداری‌ها*، - (۱۰۴)، ۱۹-۱۷.
<https://sid.ir/paper/492920/fa>
- سعیدی‌نیا، علی. (۱۳۸۳). *فضای سبز شهری تهران*. انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
<https://nationalgeographic.blogsky.com/03/06/1393/post-703>
- شیخ‌الاسلامی، علیرضا و حجتی، یاسمن. (۱۳۹۶). ارزیابی شاخص‌های کیفی پارک‌ها و فضاهای سبز شهری با استفاده از مدل SWOT (مطالعه موردی: پارک بهار شهر بروجرد). *کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری*.
<https://sid.ir/paper/895426/fa>
- عبدی، خالد. (۱۳۸۵). مکان‌یابی و مدل‌سازی پراکنش فضای سبز شهری (پارک در مقیاس محله) منطقه یک سنجند. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تبریز.
- علی‌یاس، زینب و قرائی، محمد. (۱۳۹۵). بررسی ویژگی‌های فیزیکی مرتبط با پارک‌ها و فضاهای سبز شهری. *کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، تهران*
<https://civilica.com/doc/449581>
- فرزین، محمدرضا، شکاری، فاطمه و عزیزی، فاطمه. (۱۳۹۷). رقابت‌پذیری مقصد گردشگری: تحلیل اهمیت- عملکرد (مورد مطالعه: شهر یزد و شهر شیراز). *فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۳ (۴۴)، ۲۴۷-۲۱۹.
<https://doi.org/10.22054/tms.2018.9653>
- محمدی، مهدی و پرهیزگار، علی‌اکبر. (۱۳۸۸). تحلیل توزیع فضایی و مکان‌گزینی پارک‌های شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS (مطالعه موردی منطقه ۲ شهر زاهدان). *فصلنامه مدیریت شهری*، ۷ (۲۳)، ۲۷-۱۷.
<https://sid.ir/paper/92172>
- Abdi, K. (2006). Locating and modeling the distribution of urban green spaces (Neighborhood-scale parks) in District 1 of Sanandaj. Master's thesis, Faculty of Humanities, University of Tabriz. **[In Persian]**
- Ali-Yas, Z., & Gharai, M. (2016). Investigation of physical characteristics related to parks and urban green spaces. *New Research in Civil Engineering, Architecture and Urban Development*. **[In Persian]**
<https://civilica.com/doc/449581>
- Beiki Tafteh, H., & Jalili Sadrabad, S. (2022). Analysis of destination competitiveness (Case study: Yazd Province). *Presented at the Tehran International Conference on Investment Opportunities, Tehran*. **[In Persian]**
<https://civilica.com/doc/1518727>
- Comber, A., Brunson, A., & Green, E. (2008). Using a GIS-based network analysis to determine urban greenspace accessibility for different ethnic and religious groups. *Landscape and Urban Planning*, 86 (1), 103-114.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2008.01.002>
- Competitiveness Advisory Group. (1995). *enhancing European competitiveness. First report on the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State*.
<https://aei.pitt.edu/2836/1/2836.pdf>
- Delshad, A. (2021). The smartness' effect on competitiveness of Yazd Tourism Destination. *The Journal of Geographical Research on Desert Areas*, 9 (1), 105-129. **[In Persian]**
<https://sid.ir/paper/967682/fa>

- Farzin, M. R., Shekari, F. and Azizi, F. (2018). Tourism Destination Competitiveness: An Importance-Performance Analysis of Yazd and Shiraz. *Tourism Management Studies*. [In Persian]
<https://doi.org/10.22054/tms.2018.9653>
- Khavaninzadeh, A., Sarbaz, M., & Ahmadian, S. (2018). Investigating the changing process of green spaces during the past three decades using remote evaluation (Case study: Yazd). *Geography and Urban Space Development*, 4 (2), 99-115. [In Persian]
<https://doi.org/10.22067/gusd.v4i2.61887>
- Kumari, D., Srivastava, A., & Hore, U. (2024). Urban Park characteristics defining avian community structure in Delhi, India. *Ecological Frontiers*, 44 (6), 1149-1157.
<https://doi.org/10.1016/j.ecofro.2024.05.002>
- Liu, Y., Hu, J., Yang, W., & Luo, C. (2022). Effects of urban park environment on recreational jogging activity based on trajectory data: A case of Chongqing, China. *Urban Forestry & Urban Greening*, 67, 127443.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127443>
- McPherson, E.G. (1994). Benefits and costs of tree planting and care in Chicago. McPherson, E.G.; Nowak, - D.J. Rowntree, R.A., In *Chicago's Urban Forest Ecosystem: Results of the Chicago Urban Forest Climate Project*. General Technical Report No. NE-186. Radnor, PA. Northeastern Forest Experiment Station. 115-134.
- Mohammadi, M., & Parhizgar, A. A. (2009). Site selection and spatial analysis of city parks distribution using geographic information system (A case study in Zahedan City; District II). *Urban Management*, 7 (23), 17-27. [In Persian]
<https://sid.ir/paper/92172/en>
- Rabare, R., Okech, R., & Onyango, G. (2009). The Role of Urban Parks and Socio-Economic Development: Case Study of Kisumu Kenya. *Heoretical and Empirical Researches in Urban Management Number*, 3 (12). 22-36.
<http://um.ase.ro/no12/2.pdf/>
- Rao, H., Peiru, X., Yang, Z., & Dayi, L. (2024). Unravelling key environmental factors influencing urban park visits: Thermal comfort and air quality. *Urban Climate*, 57, Article 102096.
<https://doi.org/10.1016/j.uclim.2024.102096>
- Saeedi Nia, A. (2004). *Urban green space in Tehran*. Tehran: Organization of Municipalities and Rural Affairs. [In Persian]
<https://nationalgeographic.blogspot.com/1393/06/03/post-703/>
- Sheikholislami, A., & Hojjati, Y. (2017). Evaluation of qualitative indicators of parks and urban green spaces using the SWOT model (Case study: Bahar Park, Borujerd). *Annual Conference on Architectural, Urban Planning and Urban Management Research*. [In Persian]
<https://sid.ir/paper/895426>
- Sotoudehnia, F., & Comber, L. (2011, April). Measuring perceived accessibility to urban green space: an integration of GIS and participatory map. In *14th AGILE Conference on Geographic Information: Advancing Geoinformation Science for a Changing World*.
<https://www.researchgate.net/publication/266229475>
- Thaiutsa, B., Puangchit, L., Kjelgren, R., & Arunpraparut, W. (2008). Urban green space, street tree and heritage large tree assessment in Bangkok, Thailand. *Urban Forestry & Urban Greening*, 7 (3), 219-229
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2008.03.002>
- Tyrvaenen, L., Kirsi M. & Schipperijn, A. (2007). Tools for mapping social values of urban woodlands and other green areas. *Landscape and Urban Planning*, 79 (1). 5-19.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2006.03.003>
- Wolf, K. L. (2004). Public value of nature: Economics of urban trees, parks and open space. *Design with spirit. Edmond, Environmental Design Research Association, Washington, 5*.
<https://www.researchgate.net/publication/241161033>
- Xiao, H., Piao, Y., Pan, C., Lee, D., & Zhao, B. (2023). Using buffer analysis to determine urban park cooling intensity: Five estimation methods for Nanjing, China. *Science of the Total Environment*, 868, Article 161463.
<https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.161463>

ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری... / کج اروجی

Zhang, H., Shan, L., Huang, B., Wuyang, H., & Liu, W. (2024). The impact of street-scale built environments on urban park visitations: A case study in Wuhan. *Applied Geography*, 171, Article 103488.

<https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2024.103374>

Ziyari, K., Hataminejad, H., & Torkaman Nia, N. (2012). An introduction to the theory of smart urban growth. *Municipalities*, - (104), 16–19. [In Persian]

<https://sid.ir/paper/492920>